

melse med præferencerne i vælgerbefolkningen. Jo mere perfekt systemet formår at aggregere de individuelle nyttefunktioner til en samfundsmæssig nyttefunktion, desto mere demokratisk er systemet.

Hvis denne demokratiopfattelse lægges til grund, kommer man til det lidt paradoksale resultat, at det ville være udemokratisk at gennemføre forfatterens forslag - der er nemlig ikke flertal for indførelsen af et trykknaptелефон-demokrati i befolkningen. Selv om forfatteren ellers stiller sig kritisk til folk som Locke, Rousseau og andre, der har påpeget, at flertallets vilje og det fælles bedste måske ikke nødvendigvis i alle situationer er kongruente størrelser, så synes han dog i dette tilfælde parat til at gøre en undtagelse.

En række indvendinger mod direkte demokrati nedgør forfatteren med tydelig fornøjelse. Det kniber lidt mere med det positive. Diskussionen af det direkte demokratis fordele i praksis vanskeliggøres af, at der er så få historiske eksempler at gå ud fra. Ganske ofte må det athenske demokrati holde for. Sådan er det også her - faktisk er Mogens Herman Hansens bog om emnet det hyppigst citerede værk overhovedet. Det kan næppe komme bag på nogen, at forfatteren lovpriser det athenske system. Det har da også været rammen om storslåede præstationer. Spørgsmålet er blot, om baggrunden herfor er, at det var et direkte demokrati, hvor alle (mænd) kunne være med til at træffe beslutningerne (som forfatteren synes at mene), eller om baggrunden ikke snarere er, at det athenske demokrati muliggjorde en elitekonkurrence, der tillod politiske lederskikkelser som en Perikles at komme til magten i kraft af deres kontrol over folkeforsamlingen.

Det athenske demokratis Kainsmærke er i de flestes bevidsthed uden tvivl domfældelsen og henrettelsen af Sokrates. Før det gik ud over Sokrates, havde man ganske vist allerede fordrevet filosofen Anaxagoras med en anklage om gudsbespottelse, men han og hans skæbne er mindre kendt. Under alle omstændigheder har forfatteren paraderne oppe: Sokrates var ikke helt uskyldig i det, der overgik ham - han var jo blandt andet negativt indstillet over for (direkte) demokrati (p. 135)! Man har måske lov til at håbe, at forfatterens teledemokrati vil fare med større lempe over for mindre ånder.

Peter Nannestad
Institut for statskundskab

Jack Knight, *Institutions and Social Conflict*, New York: Cambridge University Press, 1992, 234 s.

Sociale institutioner er regelsæt. De strukturerer sociale interaktioner. De giver således for det første information om, hvordan folk forventes at opføre sig. De anerkendes for det andet af medlemmerne af den relevante gruppe, som de regler andre overholder i de situationer, der er specificeret af reglerne.

melse med præferencerne i vælgerbefolkningen. Jo mere perfekt systemet formår at aggregere de individuelle nyttefunktioner til en samfundsmæssig nyttefunktion, desto mere demokratisk er systemet.

Hvis denne demokratiopfattelse lægges til grund, kommer man til det lidt paradoksale resultat, at det ville være udemokratisk at gennemføre forfatterens forslag - der er nemlig ikke flertal for indførelsen af et trykknaptелефон-demokrati i befolkningen. Selv om forfatteren ellers stiller sig kritisk til folk som Locke, Rousseau og andre, der har påpeget, at flertallets vilje og det fælles bedste måske ikke nødvendigvis i alle situationer er kongruente størrelser, så synes han dog i dette tilfælde parat til at gøre en undtagelse.

En række indvendinger mod direkte demokrati nedgør forfatteren med tydelig fornøjelse. Det kniber lidt mere med det positive. Diskussionen af det direkte demokratis fordele i praksis vanskeliggøres af, at der er så få historiske eksempler at gå ud fra. Ganske ofte må det athenske demokrati holde for. Sådan er det også her - faktisk er Mogens Herman Hansens bog om emnet det hyppigst citerede værk overhovedet. Det kan næppe komme bag på nogen, at forfatteren lovpriser det athenske system. Det har da også været rammen om storslåede præstationer. Spørgsmålet er blot, om baggrunden herfor er, at det var et direkte demokrati, hvor alle (mænd) kunne være med til at træffe beslutningerne (som forfatteren synes at mene), eller om baggrunden ikke snarere er, at det athenske demokrati muliggjorde en elitekonkurrence, der tillod politiske lederskikkelser som en Perikles at komme til magten i kraft af deres kontrol over folkeforsamlingen.

Det athenske demokratis Kainsmærke er i de flestes bevidsthed uden tvivl domfældelsen og henrettelsen af Sokrates. Før det gik ud over Sokrates, havde man ganske vist allerede fordrevet filosofen Anaxagoras med en anklage om gudsbespottelse, men han og hans skæbne er mindre kendt. Under alle omstændigheder har forfatteren paraderne oppe: Sokrates var ikke helt uskyldig i det, der overgik ham - han var jo blandt andet negativt indstillet over for (direkte) demokrati (p. 135)! Man har måske lov til at håbe, at forfatterens teledemokrati vil fare med større lempe over for mindre ånder.

Peter Nannestad
Institut for statskundskab

Jack Knight, *Institutions and Social Conflict*, New York: Cambridge University Press, 1992, 234 s.

Sociale institutioner er regelsæt. De strukturerer sociale interaktioner. De giver således for det første information om, hvordan folk forventes at opføre sig. De anerkendes for det andet af medlemmerne af den relevante gruppe, som de regler andre overholder i de situationer, der er specificeret af reglerne.

De strukturer for det tredje aktørernes strategiske valg på en sådan måde, at der opnås ligevægt.

Denne definition placerer bogen i centrum for den standende diskussion om institutionelle forklaringer på social, økonomisk og politisk adfærd. Definitionen antyder samtidig Knights eget ståsted i denne debat. Med vægten på strategisk handling, har han på en og samme tid placeret sig selv i rational choice lejren og lagt en vis distance til den.

Knight accepterer alle rational choice teoriens grundlæggende antagelser med hensyn til egeninteressemaksimering, rationalitet og opportunisme. Han accepterer også teoriens mikrofundering i den metodologiske individualisme. Til forskel fra en del økonomisk teori forklarer han imidlertid ikke dannelsen og forekomsten af sociale institutioner ved gevinster i Pareto-forstand, som de kan sikre på kollektivt niveau. Han påpeger i stedet med styrke faren for, at rational choice forklaringer, som lægger ensidig vægt herpå, falder i den funktionalistiske forklarings tautologiske fælde: "We **need** institutions, and therefore we **have** them."

Knights egen approach er i stedet fordelingsorienteret. Den ser institutioner, som instrumenter, som benyttes af aktørerne i en kamp om fordelingen af substantielle goder. Det er her institutionernes strategiske dimension kommer ind i analysen. Institutioner er nemlig instrumenter, som sociale, økonomiske og politiske aktører benytter som et led i deres bestræbelser på at pålægge andre aktører restriktioner i deres adfærd. Derigennem kan de sikre deres egne interesse i at opnå og/eller beskytte et bestemt fordelingsmæssigt udfald. Institutionernes præcise udformning er således resultatet af en bargaining mellem de berørte aktører, som alle søger at få institutionerne udformet på en sådan måde, at netop deres fordelingsmæssige interesser tilgodeses.

Samtidig opstår der et spil mellem aktører, for hvem status quo er tilfredsstillende, og aktører, som ser en fordel i at ændre status quo. Det påvirker institutionernes stabilitet.

Men det er ikke den eneste faktor. Knight viser i en spændende analyse, hvordan aktørernes større eller mindre respekt for institutionerne, afhænger af komplicerede gevinst- og omkostningskalkuler, hvor informationernes tilgængelighed og åbenhed, sanktioner og gennemtvungelse, aktørernes troværdighed og renommé, bliver afgørende for institutionernes stabilitet. Det er en analyse, som på frugtbar vis kombinerer ny-institutionel økonomi med klassisk strategisk teori, som den blev formuleret af Schelling for mere end 30 år siden.

Men Knight må også forholde sig til den politologiske ny-institutionalisme, som den er formuleret af March og Olsen. Han vedkender sig det begrebsmæssige slægtskab. Men samtidig må han understrege de uklarheder, som netop denne form for institutionel teori er behæftet med. Således er det uklart, hvorfor aktørerne respekterer regler, som de opfatter som anviser passende opførsel, blot fordi den er passende, og hvorfor rationelle kalkuler afvises som ganske fremmede for dem. Tilsvarende er det svært for dem at forklare tilblivelsen af stabile institutioner.

Det har Knight til gengæld en forklaring på. Han når frem til den gennem

en givende strategisk analyse. I den forklarer han, hvorfor der spontant dannes institutioner, som følge af flere individers gensidige strategiske træk i forhold til hinanden. Han forklarer også, hvorfor sådanne sociale institutioner, oftere end det ind imellem antages, er selv-gennemtvungende. Ligeledes diskuterer han i dybden, under hvilke samfundsmæssige betingelser (små, gennemsigtige grupper og samfund) individuel strategisk adfærd fører til den spontane dannelse af stabile og selv-gennemtvungende sociale institutioner. Endelig er det hans opfattelse, at hans mikro-teori kan forklare makro-institutioner som de March-Olsen'ske normer for passende og korrekt adfærd.

Knight præsterer således en stærk analyse af uformelle institutioner og deres opståen. Han gennemfører samtidig analysen på et niveau, så den lige fuldt har relevans for sociologer, økonomer og politologer. Men ikke mindst politologerne har en stærk interesse i netop de formelle institutioner. Knight ignorerer dem på ingen måde. Tværtimod understreger han, hvorledes formelle institutioner kan betragtes som en overbygning på de uformelle institutioner. Strategisk kommer de ind i billedet, når en aktør ønsker at forankre eller forbedre sin position, men ikke har tillid til, at det kan ske inden for rammerne af en eksisterende uformel institution. Men bortset derfra må det med en vis skuffelse konstateres, at Knight ikke har alverdens meget at sige om denne type af institutioner.

Men det fratager ikke bogen politologisk værdi. Den er et vægtigt teoretisk indlæg i den somme tider uforsonlige, men tillige utroligt inspirerende debat mellem institutionalister og rationalister. Samtidig er bogens udgangspunkt i et rational choice perspektiv, hvor vægten lægges på aktørernes strategiske adfærd, overordentligt idégivende for politologer, som beskæftiger sig med organisationsformer og spilleregler for aktøradfærd i en organisatorisk-politisk kontekst.

Jørgen Grønnegård Christensen
Institut for Statskundskab

Jan-Erik Lane, *The Public Sector. Concepts, Models and Approaches*, London: SAGE, 1993, 248 s.

En jurist kommenterede engang - mundtligt - et manus til en politologisk grundbog i forvaltning med et spørgsmål om, hvorfor politologerne altid skulle starte med alenlange referater af Weber og andre teoretikere? Hvorfor gik vi ikke bare i gang med vores emne? Hvis der er noget nyt, er der vel ikke grund til at referere det gamle? Hvis der ikke er noget nyt, er der vel ikke grund til at skrive en bog?

Foreliggende bog er ment som noget nyt, nemlig et alternativ til den traditionelle (amerikanske) Public Administration School, i det omfang en sådan kan destilleres ud af Wilson, Weber, Gulick og Simon med kolleger. Det kan